

Тепла рука

Лариса Письменна

Уже другий день перішив дощ, немов найнявся. Скропити б ще жовтим листом землю — і не літо, а справжня осінь.

Олексій Федорович похмуро стояв на ґанку сільського готелика й міркував, що його робити. Ще вчора вкрай треба було дістатися додому, і от — засів...

З райцентру поїздом одну годину, а от до райцентру... Тутешні люди запевняли, що зовсім "недалечко". Та слово "недалечко" скрізь має своє значення. На Полтавщині, наприклад, від сили п'ять-шість кілометрів, а тут, у Приазов'ї, то тридцять та ще й з гаком! Пішки — далеко, та й серце не те, що колись, протестує... Машина в такий дощ не піде. Доведеться чекати.

Надвечір трохи вщухло. Знесилений дощ сіяв рідко й ліниво, крайнебо ніби прояснилось. Ну, будь-що-будь! Олексій Федорович запхав до шкіряної теки все своє майно, що брав у відрядження, і вийшов на шлях. Невже не трапиться попутної машини?

Назустріч чвалало двоє дядків у підкачаних штанях, обіп'яті мішками. Привіталися.

— Чи випогодиться? — запитав Олексій Федорович.

Дядьки споважніли, зупинилися, мовчки постояли, обмірковуючи питання. Один глянув угору, потім собі під ноги й переконливо відповів:

— Мрячить. Клята штука, днів зо три сонця не буде.

Другий не дивився ні вгору ні вниз, а, виставивши руку під мжичку, спроквола відважив:

— Мрячить. По всьому — погода піде на поправку. А мо, й ні.

Після таких переконливих прогнозів лишалося одне: покластися на всевладне "а може?" й тюпати по грязюці далі.

Машин не було. Уже зовсім стемніло, а з неба все сіялося дрібне та холодне. Муляла досада: і чого пішов? Спав би оце спокійно, а завтра...

І тут міфічне "а може?" втілилось в реальні вогні від фар вантажної машини. Вони манливо миготіли з темряви, і ось дорога заблищала калюжами, і сполоханим птахом замаяла рука Олексія Федоровича: зупинись!

Крита брезентом тритонка стала.

— Вам куди? — крикнув з кабіни шофер.

— До району.

— Ваше щастя. Сідайте, поїхали!

У шофера був такий бадьорий, упевнений голос, такий прекрасний голос серед ночі й калюж, що захотілося його обняти.

У брезентовій буді — темно, мов у покинутій шахті. Олексій Федорович чув лише голоси — чоловічі, різного тембру. Мабуть, із п'ятеро гомоніли поміж собою.

- Розвезло дорогу, неначе кисіль.
- Дарма, скати нові.
- Аби Собачку проїхати.
- Трохим знає. Обочиною проскочить.
- Трохимові не первина!

Далі вже поточилася розмова, початку якої Олексій Федорович не чув.

- А ти ж їм що, Петре?
- Кажу: з вас півлітри — і "Москвич" на сухому.
- Ну?

— Не повірили, стиляжки. Я приловчився, наліг плечем, мало в халяви грязюки не набрав, але того "Москвича" таки на сухе випер. Вони й очима закліпали.

Слухачі схвально засміялися.

- А півлітри взяв?
- Та на біса вона мені?
- Хоч і "Москвич", а щоб вирвати з баюри, — сили треба!
- Ще й якої!

На хвилину замовкли. Хлюпотіло рясними бризками з-під задніх коліс.

- Федоре, а розкажи-но, як ти циркача обкрутив.
- Еге, Федю, розкажи!
- Отого, що центнер вагою.

Заздалегідь посміювались, чекаючи на добре вже відому історію. Федір відкашлявся густим басом, помовчав і повів, ніби знехотя:

— Було ото, як у нас три дні циркачі виступали. І з них один — шия, немов у бика, а сам, як барило. Номер показував: спершу мускули надимав, а потім гирями грався. Ну, грався-грався, а тільки чую — другодні до моєї Катерини почав підсипатись. Так я його віжками зв'язав і в ставку викупав, аби трохи охолов.

Брезент на буді сколихнувся від реготу.

- Щоб сила була, треба штангою щоранку, — зауважив хтось. і
- Штанга — не те. Підіймай передок трактора.
- Або боксом...
- Що той бокс? Он наш Роман придумав спорті — Роман? Охо-хо-хо...
- Та то ж брехня!
- А як брехня, то чого ти, Ромасю, костричишся?
- Якщо брехня — боятися нема чого.
- Нехай трошки побреше, дорога коротшою стане. Катай, Мишко!

— І скажу! — Мишко пирхнув у кулак. — А що не брешу — то свідки є. Торік уночі ми об'їзд робили, аж зирк — щось за буряковими кагатами посунуло. Ми — туди. Воно — навтьоки. Вже біля дороги знайшли — не мішок і не лантух, а пошите з плащ-палатки. Цілий, скажу вам, дережабель з буряками, пудів на десять. Дивимось — дережабель є, а пілота чортма. Тільки ж ми догадалися: Романова плащ-палатка.

- Ну ц бреше, — сердито буркнув Роман.

— І як він його підіймав?

— То в Романа ж плечі — на трьох мати відміряла! Зажеврів у долонях вогник цигарки.

— Не смали, Федоре, там же хворе.

— Як ваше мале, бабо?

— Заснуло, хвалить-бо, — озвався тихий старечий голос. — Тільки диха важко.

— Ви б у кабіну, а то ще застудите.

— Там од бензину дух важкий, душить...

Федір погасив цигарку і голосно позіхнув.

— Біда, коли хворіють. Квола дітвора тепер пішла. От я — зроду не хворів.

— Отож і вимахав, нівроку!

— Сили — дай боже!

Знову розмова пішла про силу. Знічев'я хвалилися своєю або пригадували неймовірну пригоду когось іншого. Під гомін та побрехеньки Олексій Федорович почав куняти.

Враз машина болісно ухнула, зупинилась, осіла. Стривожено гурчав мотор, плюскотіли-крутилися задні колеса...

— Ех, прогавив Трохим Собачку!

— А ти ж казав...

— Треба ж було обочиною!

Щосили ревнув мотор, вжикнуло під кузовом і — ні з місця. З кабіни виліз Трохим.

— Ускочив, холера б її... Хлопці, давайте розкачаємо.

— Іди, Петре!

— А чого це я?

— Ти в чоботях. Та й "Москвичі" витягати мастак!

— Еге, знайшли найдурнішого! Ходімо всі.

— Ну й роззява Трохим... Що ж, вилазьмо. Ви, бабо, сидіть, ось нате ватянку, укрийте внука, щоб не закоцюб.

Олексій Федорович зіскочив й собі в масну, мов сметана, грязюку і разом з іншими взявся розгойдувати грузовик.

— Ти ба, куди зателющило, — загуло Федоровим басом. — Ану, покрути, Трохиме. Раз... два... взяли!

Трохим крутив. Мотор завивав, мов скажений. Машина, ніби злякавшись міцних чоловічих рук, здригнулася, подалася вперед і знову осіла.

— Налягай!

Налягли. Ще і ще. Марно, немов заколодило.

Мотор замовк.

— Крепко схопила Собачка!

— Неначе зубами.

Вони увійшли в яскраві смуги від фар — молоді, здорові дядьки, сердито топтали на місці, крутенько лаяли клятву баюру.

— Може, вимостити яму? — в смугу світла ввійшла стара жінка. Сухенька, з темним засмаглим обличчям, покарбованим глибокими зморшками, невеличка, немов дівчатко.

— Чим її вимостиш? — з досадою відмахнувся шофер. — Хіба вашими молитвами? Не будемо ж до ранку колючку по степу збирати. Лізьте, бабо, краще у кузов, та мостіться спати.

— Що вже засіли, то засіли, добра б йому не було, — гудів густий Федорів бас. — Тут силою не візьмеш.

— Не візьмеш. Хіба що трактором.

— Точно! Трактор витягне.

— Саме вранці молоко до району везимуть.

— Трактором — раз плюнути!

Думка про трактор так сподобалася, що всі якось відразу заспокоїлися. Мовляв, що ж поробиш, — стихія...

За кілька хвилин вони знову сиділи у кузові. Поліз туди і шофер. Не стихаючи, рівно й нудно шелестів дощ.

У брезентовій буді запахло ковбасою, цибулею, цокнула об метал шийка пляшки, і лоскітливо забулькало.

— Ого, градусів на п'ятдесят!

— Сказано ж — коньячок "три гички".

— Умієш, Романе, дай тобі боже здоров'я!

Стало гамірно й весело, ніби не вночі серед степу загрузла машина, а кружляли чарками десь за гостинним столом. Навіть Олексій Федорович махнув рукою на своє серце (чорт з ним, якось обійдеться!) і вихилив повну алюмінієву шапочку з термоса, що правила за чарку. Зігрівся враз, і розтанула досада на дурну пригоду. Завтра ж трактор витягне...

Роман уже не заперечував, що "дережабель" належав йому; навпаки, хвалився, що тієї ночі аж двічі злітав і на третій раз приключилася "вимушена посадка". Федір і собі пригадав досить-таки пікантні подробиці в двобої з циркачем... Словом, настрій пішов угору.

Не одна весела побрехенька була "видана" в темряві буди. Вже почали зриватися й на пісні, аж знизу почулося:

— Трохиме! Гей, чуєш, Трохиме?

— Чого вам, бабцю? — відгукнувся веселий Трохим.

— Спробуй-но, може, вирвеш машину.

— Чи я не пробував?

— Я вимостила баюру.

— Що-о??

— Вимостила, кажу. Спробуй.

— Ото ще лихо з бабою, — забурчав невдоволено Трохим і знехотя поліз до кабіни.

Сердито загурчав мотор, машину струсонуло, і вона нерішуче зрушила з місця.

Повільно, поковзом, але пішла!

— І чим же ви, бабусю, змогли вимостити? — здивовано запитав Олексій Федорович. — Кругом же голий степ, та ще й темрява...

— А я помаленьку, навпомацки, — м'яко, аж ніби вибачаючись, пояснила стара. — Де бур'янець, де колючка... Ще й каміння понад дорогою намацала. Отак поволеньки й загатила... Цить, Павлусю, цить, скоро доїдемо. Там дядя дохтор допоможуть.

— Отут болить, — заквилило хлоп'я.

— Ну-ну, рибонько, потерпи трошки, воно мине.

— Приклади сюди руцю... вона в тебе тепла...

Машина, крекчучи на вибоїнах, мчала в ніч.

Дядьки мовчали.

1967 р.